

Asia: VN/13922/2021

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma

1. Lapset, nuoret ja koronakriisi

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Lapsistrategian toimeenpanoa on tarkoituksenmukaista edistää yhteistyössä lapsiin, nuoriin ja perheisiin kohdistuvan monialaisen toimenpidekokonaisuuden kanssa sekä koronan jälkihoitoa koskevan strategisen työn kanssa. Koronakriisi on vaikuttanut erityisen kriittisesti nivelvaiheissa oleviin nuoriin aikuisiin, ja esim. koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien määrä on kasvanut ja nuorisotyöttömyys noussut rajusti.

Lapsistrategian toimeenpanon, monialaisen toimenpidekokonaisuuden ja koronan jälkihoidon välisessä yhteistyössä on tärkeää tehdä vahvaa yhteistyötä myös nuorisotyön kanssa. Nuorisotyöllä on keskeinen rooli nuorten sosiaalisten suhteiden ja yhteisöllisyyden vahvistajana sekä yksilöllisen tuen tarjoajana.

Etäpalveluiden kehittämishankkeessa tulee huomioida myös nuorisotyö, etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta. Em. työmuodot ovat etenkin viimeisen vuoden aikana ottaneet joustavasti käyttöön erilaisia verkkovälitteisiä nuorten tavoittamisen ja kohtaamisen tapoja, joista kertyneet opit on hyvä saada laajempaan käyttöön. Samalla tulee kuitenkin huomata, että jatkossa tarvitaan sekä etäpalveluja ja erilaisia hybridimalleja että ennen kaikkea kohtaavia lähipalveluita.

Toimeenpanosuunnitelmaan olisi syytä lisätä liikkuvien, jalkautuvien ja kotiin vietävien palvelujen kehittämiseen ja levittämiseen tähtäävä toimenpide. Pandemia-aikana koettu sosiaalisen elämän hiljentymisen ja etenkin jo aiemmin haavoittuvassa asemassa olleiden yksinäisten nuorten fyysisten kontaktien vähentyminen on lisännyt tarvetta kasvokkaisille kohtaamisille palveluissa. Nuorisotyössä kannetaan huolta nuorista, joille kodista uloslähteminen on käynyt entistä vaikeammaksi.

2. Syrjinnän ja eriarvoisuuden torjunta

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti

On tärkeää toteuttaa kartoitus lasten ja nuorten hyvinvointierojen syistä, jotta niihin voidaan vaikuttaa mahdollisimman varhain ja vaikuttavasti. Korona entisestään vahvistanut eriarvoisuutta, hyvinvointivajeita ja syrjäytymiskehitystä.

Myös saavutettavuutta ja tietoyhteiskunnan jäsenyyttä koskeva pilotti on tarkoituksenmukainen. Olennaista on kehittää ratkaisuja yhteistyössä lasten ja nuorten kanssa. Tähän kehittämistyöhön tulee ottaa mukaan myös nivelvaiheissa olevat nuoret aikuiset.

3. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien turvaaminen

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

On tärkeää, että haavoittuvuutta huomioidaan vahvemmin ja läpileikkaavasti.

On tarkoituksenmukaista laatia valtakunnallinen toimenpideohjelma luvattomasti sijaishuoltopaikasta poistumisten ennaltaehkäisyyn, luvattoman poissaolon aikaiseen toimintaan sekä jälkityöhön. Nämä nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja heidän asemaansa tulee parantaa.

Lastensuojelun käsikirja -sivuston yhteyteen on tarpeen rakentaa lastensuojelun asiakkaana oleville nuorille oma www-sivustonsa.

Käsikirjan ja sivuston laatimisessa tulee hyödyntää nuorten näkemyksiä ja kuulla nuoria kokemusasiantuntijoita.

4. Lasten suojelu väkivallalta

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

-

5. Lasten ja perheiden sosiaali- ja terveystalvet

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

On tarkoituksenmukaista, että laaditaan toimintasuunnitelma päihteillä oireilevien lasten ja nuorten tukemiseksi. Eriarvoistumiskehityksen myötä osalla lapsia ja nuoria hyvinvoinnin vajeet ovat suuria ja haasteet yhteen kietoutuneita ja kasautuneita. Tämä näkyy myös lasten ja nuorten päihteiden käytössä.

On myös tarpeen toteuttaa selvityshanke ja laatia opas palveluiden saavutettavuudesta lapsille ja nuorille. On tärkeää hyödyntää lasten ja nuorten kokemuksia palveluista, niiden saavutettavuudesta ja laadusta palvelujen kehittämisessä.

Etsivän nuorisotyön ja työpajojen ammattilaisten mukaan nuorille räätälöidyistä matalan kynnyksen päihdepalveluista ja päihdekuntoutuksen palveluista on suuri pula. Tämä on ollut kentän toimijoiden viestinä jo pitkään. Toimeenpanosuunnitelmassa tavoitteena tulee olla lasten ja nuorten tarpeisiin räätälöityjen matalan kynnyksen päihdepalvelujen ja päihdekuntoutuksen palveluiden lisääminen ja kehittäminen.

Etsivän nuorisotyö ja työpajojen ammattilaiset ovat jo pitkään kertoneet myös nuorille räätälöityjen mielenterveyspalveluiden merkittävistä puutteista. NEET-nuorten koulutuksen ja työn ulkopuolelle jäämisen taustalla on usein mielenterveydellisiä syitä. Tämä nousi esille esim. Inton tekemässä selvityksessä

(https://www.intory.fi/site/assets/files/8068/koulutuksen_keskeyttaminen_raportti.pdf). Näihin tuen tarpeisiin on olennaista vastata, jotta nuorten syrjäytymistä voidaan vähentää. Myös AVIn toteuttaman peruspalvelujen arvioinnin mukaan nuorten mielenterveyspalvelujen riittävyys on kuntien keskeinen haaste. Nuorilla katsotaan olevan mielenterveyspalveluista eniten puutteita, ja niiden nähdään kokonaisuutena olevan kaikkein riittämättömmimpiä kaikista kyselyssä mukana olleista palveluista. (<https://www.patio.fi/web/pepa-2019-valtakunnallinen/nuorten-palvelujen-riittavyys>)

On huomattava, että tarvitaan myös kokonaisvaltaisia mielenterveys- ja päihdepalveluja: päihdeongelma sulkee yhä liian usein oven mielenterveyspalveluista. Palveluiden tulee myös olla nykyistä nuorilähtöisempiä ja joustavampia: joustamattomat käytännöt (esim. saapumattomuus varatulle ajalle voimavarojen puuttumisen vuoksi) ovat pudottaneet nuoria palveluista ja voimistaneet syrjäytymiskehitystä. Nuorille suunnattujen palvelujen tulee olla valmiita etsimään aktiivisesti väyliä lähelle heidän elämänsä ja sitoutumaan näihin nuoriin.

Toimeenpanosuunnitelmassa tulee huomioida myös mielenterveyspalvelut, ja tavoitteena tulee olla lasten ja nuorten tarpeisiin räätälöityjen matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen lisääminen ja kehittäminen.

Tulee myös huomioida, että suurin ongelma nuorten palveluissa on mielenterveyspalveluiden heikko saatavuus sekä palveluiden joustamattomuus ja heikko nuorilähtöisyys. Eli tietoa tarjoava opas ei auta, jos palveluun on kohtuuttomat jonot tai ne sulkevat ja pudottavat nuoria palveluista.

6. Varhaiskasvatus ja koulutus

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

-

7. Perheen riittävä toimeentulo sekä työn ja perheen yhteensovittaminen

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

-

8. Lasten läheis- ja vertaissuhteet

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Poikkihallinnollinen tutkimushanke syrjäytymisvaarassa olevien ja osattomien lasten ja nuorten tilanteen selvittämiseksi on tärkeä ja pitkäjänteisen seurantatiedon saaminen tarkoituksenmukaista. Koronakriisi on voimistanut syrjäytymiskehitystä heikentämällä entisestään palveluiden saatavuutta. Haavoittuvassa asemassa olevien nuorten hyvinvoinnin vajeet ovat suuria ja heidän asemaansa on tärkeä parantaa.

Tutkimuksen toteutukseen ja seurantamenetelmän luomiseen kannattaa kytkeä tiiviisti työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria tehokkaasti tavoittavat nuorisotyölliset tukimuodot, etsivä ja jalkautuva nuorisotyö sekä työpajatoiminta. Näihin toimintoihin kertyy huomattavasti asiantuntemusta ja olennaista tilasto- sekä kokemustietoa siitä, miten nuoret palvelujärjestelmän katveissa voivat ja miten heidän oikeutensa yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin ja elämäntilannetta edesauttaviin palveluihin toteutuvat. Tämä tiedontuotanto on hyvä liittää laajempaan, systemaattiseen, säännölliseen ja rakenteellisesti vaikuttavaan käyttöön niin alueellisella kuin valtakunnallisella tasolla.

Kehitettävän menetelmän yhteydessä on hyvä huomioida myös nuorten ohjaus- ja palveluverkostojen toimintamahdollisuudet nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisen edistämiseen. Olisi tärkeää panostaa siihen, että tulevan sote-uudistuksen pyörteissä näiden kunnallisten toimijoiden vastuulla olevien verkostojen sidokset eivät pääsisi katkeilemaan. Jotta nuorten hyvinvointia koskevien alueellisten tilannekuvien muodostuminen voidaan turvata, tuleekin näiden verkostojen asemaa ja vaikuttamiskeinojen valikoimaa kohentaa entisestään. Niihin olisi tarpeen saada jatkossa toimijoita mukaan aiempaa laajemmalla pohjalta ja sellaisiltakin viranomaistahoilta, jotka eivät nyt ole olleet edustettuina (esim. Kelasta).

9. Lasten vapaa-aika ja harrastukset

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

On tarkoituksenmukaista toteuttaa pilotti etsivästä harrastustoiminnasta ja nuorisotyön yhteistyömallista harrastamisen Suomen mallissa. Osa lapsista ja nuorista on riskissä jäädä harrastusten ulkopuolelle, myös harrastamisen Suomen mallissa. Tämä koskee erityisesti syrjäytymisvaarassa olevia nuoria ja koulutuksesta putoamassa olevia nuoria aikuisia. Tästä on kannettu huolta etsivän nuorisotyön kentällä ja työpajoilla. Yhteistyö etsivän nuorisotyön kanssa ja etsivän nuorisotyön kokemusten hyödyntäminen on pilotin toteuttamisessa tärkeää.

10. Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

On tärkeää koota tietopohja lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja koronakriisin vaikutuksista siihen sekä selvittää, millaisia pitkäaikaisia vaikutuksia koronakriisillä lapsiin ja nuoriin on. Etsivän nuorisotyön ja työpajojen kokemusten mukaan nyt on jo nähtävissä haasteiden kasautumista ja ongelmien vaikeutumista. Nuorten välinen polarisaatio on voimistunut myös hyvinvoinnin osalta. Tästä kehityksestä tarvitaan laaja-alaista tietoa päätöksenteon ja toimien pohjaksi.

11. Lapsen oikeus tulla kuulluksi ja saada tietoa

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Lapsille suunnatun tietopaketin laatiminen ja lasten oikeuksia koskevan koulutuskokonaisuuden toteuttaminen sekä kampanjan toteuttaminen, jossa lapsilta ja nuorilta kysytään ideoita heidän oikeuksiaan edistäviksi toimenpiteiksi, on tarkoituksenmukaista. Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen ja toimijuuden vahvistaminen on tärkeää. Etsivässä nuorisotyössä ja työpajoilla

kohdataan nuoria, joilla kokemukset omasta aktiivisesta toimijuudesta ja yhteiskunnallisesta kuulumisesta ovat heikkoja. Tämä vaikuttaa myös elämänhallintaan ja kokemuksiin siitä, kuinka voi vaikuttaa paitsi yhteiskunnassa, myös omaan elämänsäntakuuun. Lasten ja nuorten osallisuutta tulee vahvistaa pitkäjänteisesti. Tässä tulee hyödyntää etsivän nuorisotyön ja työpajojen kokemuksia syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa työskentelystä ja heidän osallisuutensa vahvistamisesta.

Pietikäinen Reetta

Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta